

³⁰ VII. Кир'яков Михайло Михайлович

Український історик та агроном **Михайло Михайлович Кир'яков**¹ народився 4 червня 1810 р. в селі Ковалівка Миколаївського району Миколаївської області. Один з піонерів лісорозведення. Початкову освіту отримав в домашніх умовах в родині багатого поміщика, полковника, колезького радника, предводителя дворянства Херсонської губернії, керівника будівництва Одеського порту. Навчався в Одесі, в 1826 р. вступив до Московського університету. В 1826 р. в Москві захистив дисертацію і отримав вчений ступінь кандидата морально-політичних наук.²

По завершенні університетської освіти (1828) відправився в подорож по імперії. Глибоко вивчав історичні пам'ятки, для цього відвідав Куликове Поле, Бородіно, Парутине, Малий Ярославець, Троїцько-Сергіївську лавру, Смоленськ, Київ, Чернігів, Очаків, Ольвію та ін. Подорожував багатьма західноєвропейськими країнами, був обраний членом наукового Паризько-Азіатського товариства. В липні 1830 р. брав участь у повстанні в Парижі проти короля Карла X і свавілля дворянства, воював на барикадах.

За ним в Росії було встановлено поліцейський нагляд, заборонялася державна служба і проживання у великих містах. Місцеперебуванням його було визначено родову маєтність: куплене колись ще батьком у першого коменданта м. Одеси полковника А. Шостака обійстя в с. Ковалівка, що на Миколаївщині.

Перебуваючи в Ковалівці, став відомим агрономом-новатором, упорядкував сад, що став справжньою зеленою перлиною Півдня України, де було зібрано багато видів дерев, кущів, квітів з усього світу, 60 сортів винограду. За успіхи в лісонасадженні і садівництві в степовій зоні Північного Причорномор'я в 1836 р. був нагороджений Всеросійським товариством лісового господарства срібною медаллю.

Продовжував активно займатися історичними дослідженнями. Кир'яков створив багату наукову бібліотеку. Виступив ініціатором і одним з організаторів Одеського товариства любителів історії і старожитностей. Він підготував статистичний опис і історичний огляд Херсонської губернії. В останні роки життя опублікував "Земледельческий календарь Новороссийского края", а в рік передчасної кончини (1839 р.) опублікував "Історичний огляд Херсонської губернії".

Був обраний членом таких наукових установ і товариств³¹, як Сільського господарства Південної Росії, Молдавського фізико-медичного, Санкт-Петербурзького для заохочення лісового господарства, Московського любителів садівництва, Королівсько-Копенгагенського північних антикваріїв, статистичного відділення при Міністерстві внутрішніх справ, Імператорського Московського дослідників природи, Королівсько-Паризького садівництва, Вченого комітету при Міністерстві державного майна. Він став колезьким асесором.

У 1837 р. став редактором „Листков” Товариства сільського господарства Південної Росії. В середині і другій половині 30-х рр. XIX ст. найулюбленишим предметом занять М.М. Кир'якова були археологія, історія, географія, статистика і сільське господарство. Але останньому він віддавав найбільше, опублікував у місцевих і столичних виданнях низку праць, присвячених землеробським і метеорологічним спостереженням, зерновим і технічним культурам, вівчарству, лісознавству.

Одеський історик В.М. Хмарський, перший знавець проблеми про археологічну діяльність Одеського товариства історії і старожитностей, показав піонерську роль М.М. Кир'якова в його створенні, розробці програмних документів, налагодженні діяльності; запрошенні до Одеси (1830) М.Н. Мурзакевича (багато років буде незмінним секретарем товариства), їх співпрацю з А.О. Скальковським та ін. Одночасно переконливо довів, що М.М. Кир'яков все ж таки не удосконалював себе, на відміну від, скажімо, того ж М.Н. Мурзакевича, як історик. Багато уваги приділив також його співпраці з попечителем Одеської навчальної округи Д.М. Княжевичем (першим порушив думку про реорганізацію Рішельєвського ліцею в університет. Буде президентом товариства з 23 квітня 1839 р., тобто після смерті М.М. Кир'якова).

Раптово помер у с. Ковалівка 7 квітня 1839 р. у 29-літньому віці.

На превеликий жаль, наразі не маємо розлогих матеріалів про цю талановиту і скромну людину, яка аж занадто рано пішла з життя, тому розкрилася надзвичайно мало. Як не прикро, але не маємо навіть його світлини чи портрету. До речі, на той час в Росії фотосправи ще не було зовсім, вона з'явилася лише в середині XIX ст. А що вже говорити про глибинку, провінційну Ми-

кола³²вщину, та ще й сільську місцевість, тому й про якусь світ-
лину говорити не доводиться.

¹ Михайло Михайлович Кир'яков // Історія України в особах / За редакцією В.П. Шкварця. – Частина перша. – Миколаїв, 1993. – С. 209-210; Жадько В.О. Праця, вказана у розділі V. – С. 315; Місцеві енциклопедичні і словникові видання.

² Див. докладніше: Хмарський В.М. Праця, вказана у розділі I. – С. 19, 21-22, 25, 40, 66-67, 69-72, 74-75.